

De UEFA-Cupfinale in Eindhoven (10 mei 2006)

“Een dag om nooit te vergeten”

Den Haag/Eindhoven
December 2006

Deze studie werd verzorgd door:

Dr. E.J. van der Torre
E. Cachet Msc
V. Dijk Msc
Drs. L. Schaap

COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement B.V.
Koninginnegracht 26
2514 AB Den Haag
Tel: 070-3122020
Fax: 070-3122012

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1. De UEFA-Cupfinale: een bijzonder evenement	9
1.1 Lokale veiligheidsorganisatie: omgaan met bijzondere elementen	9
1.2 Lokale veiligheidsorganisatie: benutting van reguliere kwaliteiten	14
2. Preparatie: veiligheidsorganisatie, menigte & infrastructuur	17
2.1 Inleiding	17
2.2 De projectorganisatie: informele patronen	17
2.3 Supportersmenigte: een aantrekkelijk affiche	22
2.4 Infrastructuur: vanzelfsprekende sturing van de supportersmenigte	23
3. Het verloop van de dag: Feest in Eindhoven	25
3.1 Inleiding: gezonde spanning	25
3.2 Sevilla: vroeg, gemêleerd en vriendelijk	25
3.3 Middlesborough: in de ban van de wedstrijd	28
3.4 De wedstrijd en de huldiging: een goede stadionatmosfeer	31
3.5 Na afloop: in de schaduw van de wedstrijd	33
4. Conclusies en aanbeveling	35
4.1 Conclusies	35
4.2 Aanbevelingen	39
Bijlage 1: Geïnterviewde personen (43)	

Inleiding

Het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement (het COT) heeft de gang van zaken bij de UEFA-Cupfinale in Eindhoven – 10 mei 2006 – geëvalueerd. Het betreft een Eindhovense primeur. De wedstrijddag verloopt uitmuntend: mooi weer, een goede sfeer, met in de kantlijn wat kleine perikelen. De voorbereidingen worden beloond met een mooi resultaat. Hoewel ‘het resultaat’ telt, nemen we in deze evaluatie de voorbereidingen onder de loep, zodat daar lering uit kan worden getrokken bij toekomstige (voetbal)evenementen in Eindhoven.

Het COT heeft in de voorbereidingen deelgenomen aan vergaderingen van de stuurgroep, de projectgroep en de werkgroep Openbare Orde en Veiligheid. We hebben zo kennis kunnen nemen van de gang van zaken. Daarnaast hebben we interviews afgenomen.

Op de wedstrijddag hebben we, met vijf onderzoekers, in Eindhoven geobserveerd. We hebben ook straatgesprekken gevoerd met fans van Sevilla en Middlesborough. Dit leverde nuttige informatie op, onder meer over het effect van de communicatie door de veiligheidsorganisatie en over het *mental frame* van de supporters.

Deze evaluatie telt vier paragrafen:

- *De UEFA-Cupfinale: een bijzonder evenement.* Een beschrijving en analyse van bijzondere kenmerken van dit evenement en van de wijze waarop daarop is ingespeeld;
- *Preparatie: veiligheidsorganisatie, menigte & infrastructuur.* Er wordt ingegaan op het functioneren van de in het leven geroepen projectorganisatie, alsmede van twee sleutelementen van het veiligheidsbeleid: inschattingen over de supportersmenigtes (en benutting van de zelfcontrole onder de fans); de infrastructurele organisatie van de finale, met eigen routes, fansquares en stadionvakken voor de twee finalisten.
- *Het verloop van de dag: Feest in Eindhoven.* Een beschrijving en analyse van de gang van zaken op straat en in het stadion, op 10 mei 2006.
- *Conclusies en aanbevelingen.*

1. De UEFA-Cupfinale: een bijzonder evenement

1.1 Lokale veiligheidsorganisatie: omgaan met bijzondere elementen

De wedstrijddag van de UEFA-Cupfinale in Eindhoven, op 10 mei 2006, is de belangrijkste happening in een week vol voetbalgebeurtenissen, waaronder de overhandiging van de beker. Het is om een aantal redenen een bijzondere gebeurtenis voor de lokale autoriteiten en veiligheidsorganisatie. Het komt er al met al op aan om bij het veiligheidsbeleid tijdens en rond de finale gebruik te maken van eerder opgedane ervaringen en daarnaast afdoende in te spelen op specifieke omstandigheden. Dit is een serieuze opdracht die anders is dan anders, maar er kan gebruik gemaakt worden van de sterke kanten van de reguliere lokale veiligheidsorganisatie, ervaringen binnen de UEFA en van de zelfcontrole onder de supporters. Toch vergt een aantal bijzondere kenmerken van de finale specifieke aandacht: we beschrijven die kenmerken en geven aan hoe de lokale veiligheidsorganisatie daarmee is omgegaan.

Een primeur voor Eindhoven

Een Europese finale is een primeur voor Eindhoven, ook al zijn er in het stadion onder meer wedstrijden gespeeld tijdens het EK 2000. Dit laatste heeft belangrijke leermomenten opgeleverd, vooral wat de bejegening van supporters (waaronder Engelsen) betreft, maar clubvoetbal is bepaalde opzichten wezenlijk anders dan interlandvoetbal. Een primeur vergt extra alertheid.

Het uiteindelijke affiche (Middlesborough – Sevilla) leek volgens ons op de EK-wedstrijd Engeland – Portugal, maar deze analogie speelde niet bij de voorbereidingen. Dit kwam onder meer doordat het lange tijd onzeker was welke clubs de finale zouden spelen.

Maatregelen

- De voorbereidingen op de – aan Eindhoven gegunde - finale zijn vroegtijdig begonnen, met een feitelijke start in januari 2006. Hierbij moet wel worden aangetekend dat de juristen van de gemeente laat daadwerkelijk bij de onderhandelingen met de UEFA betrokken raakten. Door de tijd die de relatief vroegtijdige start bood, raakten betrokkenen op tijd doordrongen van (de onderstaande) bijzondere kenmerken. De vroege start was deels het gevolg van de timing door de UEFA (inclusief het gunnen van de finale aan Eindhoven), maar er spreekt ook een gevoel van urgentie uit. Dat gevoel bestond niet alleen uit het besef dat de voorbereidingen op tijd moesten beginnen, maar ook uit de sterke wens om de finale veilig te laten verlopen of althans alles wat redelijk is daartoe in het werk te stellen.
- De finale wordt vanaf het begin gezien zeker niet alleen ervaren als een risico-evenement, maar vooral ook als een ‘kans’. Voor Eindhoven biedt het mogelijkheden voor, ook internationale, city marketing. PSV kan zich profileren als een internationale club met een stadion dat geschikt is voor de grootste evenementen, zoals dus een UEFA-Cupfinale. Voor de KNVB is uiteraard een goed verloop ook belangrijk, omdat

een geoliede Eindhovense finale nog maar eens (na het EK 2000 en na het Jeugd WK) de organisatiekracht van de Nederlandse voetbalsector zou onderstrepen.

Het spiegelbeeld van deze kansen bestaat wel uit een afbreukrisico voor de veiligheidsorganisatie van club, politie en gemeente. Die veiligheidsorganisatie legt de lat hoog: de finale moet niet alleen “veilig”, maar ook goed en gezellig verlopen.

Een belangrijke stap voor de veiligheidsorganisatie bestaat uit het heroveren van de autonomie in de relatie met de ‘veeleisende’ UEFA. Naast allerlei contractuele bepalingen wilde de UEFA het (veiligheids)management indelen in 7 domeinen (commercial; host operations; logistics; promotion; sport; tv&media; VIP Services), maar de Eindhovense veiligheidsorganisatie vindt dit veiligheidsmodel omslachtig en onhandig. Ze stelt daarom in rap tempo, met PSV als trekker, een eigen veiligheidsdocument op: Host operations Domain: Security Concept. Dit valt goed bij UEFA en bij de lokale stuurgroep.

Aandachtspunt

- De finale kende in feite nog een fase vóór de voorbereidingen, namelijk het traject van gunning en van het tot stand komen van de contracten. Bij het binnenhalen van de finale speelt een aantal zaken de gemeente parten. In essentie komt het erop neer dat een aantal belangrijke contractuele afspraken voor hen een, op onderdelen verrassend, voldongen feit zijn. PSV speelt een belangrijke rol bij het binnenhalen van de finale en het gunnen van de finale is voor de UEFA min of meer routine, inclusief dwingende contractuele bepalingen. Gemeente en politie worden in een later stadium onder meer onaangenaam verrast door vergaande bepalingen over reclame-uitingen (onder andere toezien op anti-ambush regels, hetgeen neerkomt op het optreden tegen verboden reclame-uitingen) en door verplichte politieassistentie bij het vervoer van (wel erg veel) VIPs. Het gevoel bestaat dat de UEFA zich een dwingende en dirigerende houding kan permitteren omdat zij iets waardevols, namelijk een Europese finale, gunt. Het valt op dat de afdeling Juridische Zaken (JZ) van de gemeente de contracten pas in een laat stadium, ruim na ondertekening, onder ogen krijgt. Bij een zelfevaluatie wordt geconcludeerd dat de gemeente, en binnen de gemeente JZ, eerder een rol moeten spelen. In feite bij de ‘go or no go’-beslissing.

Twee even grote supporterslegioenen

De finale betreft een wedstrijd waaraan PSV niet deelneemt. Alleen al daardoor wijkt de situatie af van de vele Europese thuiswedstrijden die PSV heeft gespeeld. In 1992 speelde Ajax thuis de returnwedstrijd in de UEFA-Cup-finale tegen Torino en in 2002 speelde Feyenoord de finale (over één wedstrijd) in de eigen Kuip. Dit bijzondere kenmerk (geen echte thuisclub) werkt door in de kaartverdeling: twee supporterslegioenen van circa 10.000 supporters en een contingent neutrale toeschouwers. Het is daarbij gedurende de voorbereidingen de vraag wat de aard en omvang van die twee partijdige legioenen zal zijn en hoe ‘neutraal’ de neutrale vakken zullen zijn. Er had bijvoorbeeld in zekere zin een zogeheten ‘thuisituatie’ kunnen ontstaan als een Turkse of Italiaanse club de finale speelt: in Nederland of België woonachtige immigranten zullen dan kaarten kopen voor neutrale vakken. Uiteindelijk reist er een beperkt aantal Spanjaarden woonachtig in met name Nederland en Duitsland af naar Eindhoven.

Maatregelen

- Vanaf het begin af aan is in de planning voorzien in een natuurlijke scheiding tussen finalisten: bij het aanreizen, in de stad (fansquares), van stad naar stadion (routes), in het stadion (vakverdeling) en bij het afreizen. Dit is een logistiek of infrastructureel vraagstuk met een belangrijke impact op de veiligheidssituatie. Er is steeds nagedacht over mogelijkheden om (tijdelijk) strikte scheiding tussen de legioenen aan te brengen. Dit bleek op de dag zelf nooit nodig en ook in de aanloop naar de finale bleek het op basis van ingewonnen informatie niet verontrustend dat er in de neutrale vakken supporters zouden plaatsnemen van beide finaleclubs. Dit laatste wijst over een belangrijke sleutelmaatregel of –strategie, namelijk het inwinnen van zoveel mogelijk informatie over de aanhang van beide clubs bij diverse bronnen.
- Bij wedstrijden van PSV bestaat vaak de optie om zo nodig de uitsupporters geheel af te schermen of in te sluiten. Het was bij voorbaat duidelijk dat dit op de finaledag geen haalbare kaart zou zijn, ook niet door eventuele (voorbereide) maatregelen om op strategische locaties met Mobiele Eenheden (ME) een blokkade op te werpen. Dit betekent dat bij voorbaat duidelijk was dat de politiestijl of het zogeheten bejegeningprofiel van de politie belangrijk zou zijn tijdens de finale. Sleutelementen uit die bejegening of stijl zijn: sfeer proeven, contact leggen, vroegtijdig inzet plegen, waarbij de vorm wordt afgestemd op datgene wat er gebeurt: aanspreken, waarschuwen of kleinschalige repressie, bijvoorbeeld in de vorm van een snelle aanhouding. Van belang is dat de stijl wel moest worden overgebracht aan de aanhangers van Sevilla en Middlesborough. De politie in Eindhoven had nog geen reputatie bij deze fans waar ze op kon voortbouwen. Bij wedstrijden in de Eredivisie kan ze wel voortbouwen op haar opgebouwde reputatie.
- Het bovenstaande punt (onbekendheid van de supporters met Eindhoven en haar politie) was mede aanleiding voor een communicatietraject richting de finaleclubs en hun aanhang. Er wordt een bezoek gebracht aan de twee halve finales. Daarbij wordt met de vier clubs kennisgemaakt en gesproken over de gang van zaken bij de (eventuele) finale. Na de halve finale wordt het contact met de finalisten uitgebouwd. Zo wordt informatie verkregen over de supporters, maar er wordt omgekeerd ook juist informatie aan de fans verstrekt. Er worden zogeheten *leaflets* verspreid, opgesteld in de eigen taal, met informatie over onder meer logistiek (routes, fansquares), attracties en geldende regels. Er is vanuit Eindhoven op toegezien dat deze informatie daadwerkelijk is verspreid onder de bezoekende supporters. In dit communicatietraject wordt ook de website van de finale 2006 bij supporters onder de aandacht gebracht. Die site verstreekte soortgelijke informatie. De communicatie-uitingen hebben de zelfredzaamheid van supporters op de wedstrijddag gestimuleerd. Ze waren of raakten op de hoogte van routes, maatregelen en faciliteiten.

Onbekende supporters

De veiligheidsorganisatie krijgt dus, verspreid door stad én stadion, te maken met supporters waarmee zij niet of nauwelijks bekend is. Tegelijkertijd komt het erop aan in de bejegening van meet af aan helder en duidelijk te zijn: zowel bij de uitoefening van het gastheerschap als bij taken op het gebied van toezicht en handhaving. De bejegening is cruciaal: in het optreden worden zaken die eventueel vooraf zijn gecommuniceerd herbevestigd. Een punt van

aandacht bij communicatie en bejegening betreft onvermijdelijk een eventuele kloof tussen beelden over permissief Nederland/Eindhoven en de geldende tolerantiegrenzen. Ook zal enkel en alleen al omdat handhavers te maken krijgen met onbekende en anderstalige supporters, een beroep gedaan worden op hun vermogen om de gewenste stijl en inhoud te kiezen bij de bejegening op straat en in het stadion.

Maatregelen

De politie is zich goed bewust geweest van de onbekendheid met de supporters, mede omdat ze iets dergelijks al eens had meegemaakt met het EK 2000. De politie heeft voortdurend scherp geobserveerd en de sfeer geproefd. Dit heeft geresulteerd in maatwerk, in die zin dat de politiestijl ten dele werd verbijzonderd naar het gedrag van de finalisten. Zo was er meer politie aanwezig op het fansquare van Middlesborough en werd daar opgetreden: vooral waarschuwend en door rond 15.30 uur de Mobiele Eenheden naar het Stadhuisplein te sturen. De ME stelde zich daar zichtbaar, maar terughoudend op: ze nam plaats naast het stadhuis en zo nu en dan surveilleerde enkele ME'ers in vredestenue. Zie verder paragraaf 4.

Finalisten laat bekend

De finalisten raken in een laat stadium bekend. Dit is een gegeven dat vraagt om flexibiliteit in de voorbereidingen. Het spreekt voor zich dat de aard van de finalisten, en de aard van hun verhouding, doorwerken in het risicoprofiel van de finale. Er wordt bij risicoanalyses en scenariovorming – opgesteld voordat de finalisten bekend raakten - rekening gehouden met meerdere risicoprofielen.

Maatregelen

Politie, PSV en autoriteiten hebben hierop ingespeeld door eerst de kaders te stellen (grote inhoud draaiboek, veiligheidsplan op hoofdlijnen, logistieke indeling) en deze vanaf de halve finales gestaag in te vullen, met uiteraard een versnelling na het bekend raken van de finalisten. Het risicoprofiel van de twee finalisten kon goed worden ingepast in de gestelde kaders: het betrof twee clubs met een hoge mate van zelfregulering onder de supporters en met degelijke clubstructuren. Dit bleek onder meer uit de informatie die over beide finalisten was ingewonnen. De informatie werd ingewonnen via rechtstreekse contacten met de autoriteiten, club en politie. Daarnaast wordt het CIV (Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme) geraadpleegd en wordt informatie verzameld via het internet.

De veiligheidsorganisatie: anders dan anders

De organisatie is, inclusief de veiligheidsorganisatie, anders dan anders. Dit geldt ook voor de bevoegdheden zoals die verdeeld worden over voetbalorganen (UEFA, KNVB), bestuurders (in het bijzonder de burgemeester), politie, justitie, vervoerders, stadion en clubs (waaronder PSV).

Het betreft de UEFA-Cupfinale: alleen de naamgeving geeft al aan dat de UEFA, als organisator van het toernooi, een grote rol speelt. Dit komt concreet tot uitdrukking in het feit

dat de UEFA de finale aan een stad, die zich kandidaat heeft gesteld, gunt. De finalestad, in casu dus Eindhoven, krijgt dientengevolge te maken met een contract met de UEFA waarin allerhande regels en voorwaarden worden gesteld. Die regels hebben mede betrekking op veiligheid en de veiligheidsorganisatie. De UEFA legt in de aanloop naar de finale zogeheten *sitevisits* af aan Eindhoven. In eerste instantie hamert de UEFA vooral op voorwaarden die worden gesteld aan de veiligheidsorganisatie en aan het verloop van het evenement, maar na verloop van tijd houdt de UEFA een vinger aan de pols en straalt ze uit vertrouwen te stellen in de lokale veiligheidsorganisatie. In dit proces wordt voor Eindhovense betrokkenen snel duidelijk dat een Europese finale voor de UEFA min of meer routine is, hetgeen tot uitdrukking komt in veel ervaringskennis en stellige eisen, en voor Eindhoven een primeur, waardoor er deels al doende wordt geleerd. De UEFA hanteerde in de advisering over en beoordeling van de veiligheidsorganisatie, ook bij *sitevisits*, een indeling in zeven domeinen. Het betrof (in alfabetische volgorde):

1. Commercial
2. Host Operation
3. Logistics
4. Promotion
5. Sport
6. TV&Media
7. VIP services

Politie, PSV en gemeente vinden deze indeling verwarrend: de thema's overlappen en het was ook bij voorbaat zeker dat ze niet als zodanig zouden worden opgenomen in de lokale draaiboeken en beleidsstukken. Het model was simpelweg niet in te passen in de bestaande organisatie bij gemeente, politie en PSV. Vanwege deze verschillende kaders tussen UEFA en Eindhoven is het belangrijk geweest dat het *Host operations Domain: Security Concept* is opgesteld (eindversie 4 mei 2006). Dit beleidskader is in hoge mate opgesteld door (de veiligheidsorganisatie van) PSV, maar is besproken en goedgekeurd in de werkgroep Openbare Orde & Veiligheid en in de Stuurgroep. Het *Security Concept*, alsmede conceptteksten daarvan, viel goed bij de UEFA. Zo groeide er bij de Europese voetbalbond vertrouwen in de Eindhovense aanpak. Sleutelementen van het *Security Concept* zijn:

- Hoofddoelstellingen;
- De lokale (wettelijke) verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- Management en infrastructuur van het stadion;
- Politiemaatregelen in en rondom het stadion;
- De logistieke organisatie per finalist (eigen aan- en afvoerroutes, eigen fansquare, eigen vakken in het stadion);
- De regels in het stadion;
- Het vervoer van VIP's, teams en UEFA-sponsors.

Het valt op dat het *Security Concept* niet ingaat op de handhaving van de openbare orde en van de rechtsorde in de stad. Politie en gemeente hebben hier de UEFA wel mondeling over geïnformeerd. Maar het opstellen van het politieke draaiboek en de geldende tolerantiegrenzen is in hoge mate toevertrouwd aan de lokale politie(autoriteiten). De UEFA hechtte met name veel waarde aan de logistiek, inclusief de aanvoer, afvoer en ontvangst van de supporters. Juist op dit punt waren het *Security Concept* en, breder, de lokale veiligheidsorganisatie sterk. De UEFA stemt in met het *Security Concept*: ze vindt dat de zeven domeinen erin zijn

verdisconteerd. Dit verschaft Eindhoven de bewegingsruimte om verder te werken met haar eigen stramien.

Dit alles neemt niet weg dat er op enkele punten, zonder dat dit tot problemen heeft geleid, een zeker verschil van inzicht en verschil in prioriteitenstelling heeft bestaan tussen UEFA en 'Eindhoven'. Het betreft:

- Het anti-ambush beleid. De UEFA hecht grote waarde aan het weren van merken die geen sponsor zijn van de UEFA op fansquares, en in en rondom het stadion. De politie wilde hier geen mankracht aan spenderen en het is in feite steeds een terzijde geweest in de gemeentelijke organisatie. Dit heeft nooit tot problemen geleid, omdat er geen overtredingen zijn geconstateerd. Ook gaf een grote sponsor, het biermerk Carlberg, vroegtijdig aan geen bier te willen verkopen op de fansquares.
- Politiebegeleiding van VIP's. De politie is nooit van plan geweest alle VIP's te begeleiden, zoals de UEFA (ook contractueel) verlangde. Het zou de politie veel personeel kosten en ze vond het, mede op basis van risicoschattingen, niet nodig. Hier komt bij dat het begrip VIP aan inflatie onderhevig is: het aantal groeit snel. Hier staat tegenover dat er wel degelijke enkele regelrechte VIP's aanwezig waren, waaronder een lid van de Spaanse Koninklijke familie (kroonprins Felipe). De politie heeft zich toegelegd op de begeleiding van de teams en de scheidsrechters, alsmede op toezicht op de aankomst en het vertrek van VIP's. Er is ook voorzien in persoonsbeveiliging van de ('echte') Vip's. Het vervoer van sponsors is in handen gelegd van vrijwilligers, ingehuurd door de Stichting City Dynamiek Eindhoven.

1.2 Lokale veiligheidsorganisatie: benutting van reguliere kwaliteiten

De UEFA-Cupfinale was tot op een zekere hoogte uniek en anders. Het was wel degelijk mogelijk om in hoge mate gebruik te maken van ervaringen die in Eindhoven door de jaren heen zijn opgedaan: in het bijzonder bij voetbalwedstrijden en –evenementen, maar ook bij andere massa-evenementen, zoals Dynamo Open Air¹.

De volgende belangrijke lokale ervaringen en reguliere kwaliteiten zijn benut bij de organisatie van de UEFA-Cupfinale:

- De politie weet hoe belangrijk de politiestijl is. Die stijl mag nooit te statisch zijn: de toon moet tijdig worden gezet en moet zijn toegesneden op de ontwikkelingen. Er wordt geobserveerd en er wordt contact gelegd. Zo mogelijk wordt gewaarschuwd bij overtredingen of, nog beter, er wordt al gewaarschuwd nog voordat supporters overtredingen begaan. Bij geweld of bij beginnende ongeregelheden, wordt vroeg repressief opgetreden. Er wordt uitgekeken naar een goed moment om zo nodig aanhoudingen te verrichten. De politie is bedreven in het verrichten van aanhoudingen in groepen of zelfs massa's of in het spotten van mensen in een menigte die ze op een gunstig moment wil aanhouden.
- Ook op 10 mei 2006 heeft de politie de nodige interventies verricht: zie paragraaf 4.

¹ Dynamo Open Air is een Heavy Metal evenement dat haar oorsprong kent in Eindhoven. Het trekt grote bezoekersaantallen en heeft enkele malen binnen de stadsgrenzen van Eindhoven plaatsgevonden.

- Politie, PSV, gemeente en bevoegd gezag hebben de gewoonte om de politie-inzet bij voetbalwedstrijden te baseren op ingewonnen informatie en daarop gebaseerde risicoschattingen. De lokale veiligheidsorganisatie durft het aan om op basis hiervan af te zien van bepaalde veiligheidsmaatregelen. De veiligheidsorganisatie en het politieoptreden verlopen daadwerkelijk informatiegestuurd. Het was gebaseerd op vooraf ingewonnen informatie over de supporters van de twee finalisten. Op grond van die informatie durfden autoriteiten en politie het aan om de supportersgroepen niet fysiek van elkaar te scheiden: de politie was aanwezig ‘op de achtergrond’.

2. Preparatie: veiligheidsorganisatie, menigte & infrastructuur

2.1 Inleiding

In de voorbereidingen op de UEFA-Cupfinale zijn de bijzondere kenmerken van de finale verdisconteerd. Bij voetbalwedstrijden van PSV baseren politie en autoriteiten zich in hoge mate op ingewonnen informatie. Ook kunnen ze rekenen op een goede samenwerking met PSV en kan gebruik gemaakt worden van de goede stadioninfrastructuur.

In de tweede plaats heeft Eindhoven ervaring met grote evenementen, waaronder de Pro Tour en Dynamo Open Air. Bij deze evenementen hebben gemeente en partners onder meer geleerd om een inschatting te maken van de zelfregulering onder bezoekers en met tal van praktische haken en ogen.

Zo komen er drie lijnen samen bij de voorbereidingen op 10 mei: alertheid vanwege het besef dat het gaat om een uniek evenement; de gewoonte informatie te verzamelen en daadwerkelijk door te laten werken in de aanpak; en het besef dat er vaak veel zelfcontrole bestaat in grote menigtes. Natuurlijk is vooraf de vraag gesteld en beantwoord, op basis van voorinformatie, hoe het waarschijnlijk gesteld zou zijn met de zelfcontrole van de fans van de twee finalisten. Hiermee dient zich meteen een belangrijke factor aan, die naar de aard van het evenement, lang tot kort voor de finale onzeker was: wie zouden de finalisten zijn en welke impact zou dit hebben op de veiligheidsrisico's?²

Deze paragraaf gaat achtereenvolgens in op: het functioneren van de projectorganisatie; De (inschattingen over de) supporters van de finalisten; De infrastructurele organisatie van de finaledag.

2.2 De projectorganisatie: informele patronen

Binnen de, ten behoeve van de finale in het leven geroepen organisatie, overheersten in menig opzicht de informele patronen. Deze informele patronen zijn gebaseerd op samenwerking en ervaringen die door de jaren heen zijn opgedaan met evenementen, en meer in het bijzonder met voetbal evenementen. Deze ervaring bleek ruim voldoende om de finale veilig en feestelijk te laten verlopen, met een positieve belichting van de stad Eindhoven en voor PSV. De dominantie van de informele patronen had echter ook een keerzijde. De activiteiten en producten van de meest ervaren personen binnen de gemeente, bij de politie en bij PSV met de meeste ervaringskennis (dubbel?), waren voor sommige leden van de projectgroep en stuurgroep niet altijd – op tijd - even zichtbaar. Er bestond wel steeds een – zeker niet ongefundeerd – vertrouwen dat de belangrijkste zaken op tijd op orde zouden zijn. Veel zaken waren ook wel deels of grotendeels geregeld, maar nog niet geformaliseerd.

Dit vertrouwen was niet alleen gebaseerd op het verleden, maar ook op presentaties en mededelingen in projectgroep en stuurgroep over een aantal essentiële elementen: de uitgangspunten van het veiligheidsbeleid; de logistieke organisatie van de supporterstromen (en de effecten daarvan op de veiligheid); en de communicatie richting supporters, andere bezoekers en inwoners.

² Dit kwam tot uitdrukking in de zogeheten risicomatrix waarmee de projectorganisatie werkte – en bij ieder evenement werkt. Elementen uit deze matrix die te maken hadden met het gedrag van supporters bleven lang aangemerkt als onzeker en daarmee als potentieel risicovol. De finalisten, en dus zeker betrouwbare informatie over hun aanhang, raakten immers pas in een laat stadium bekend.

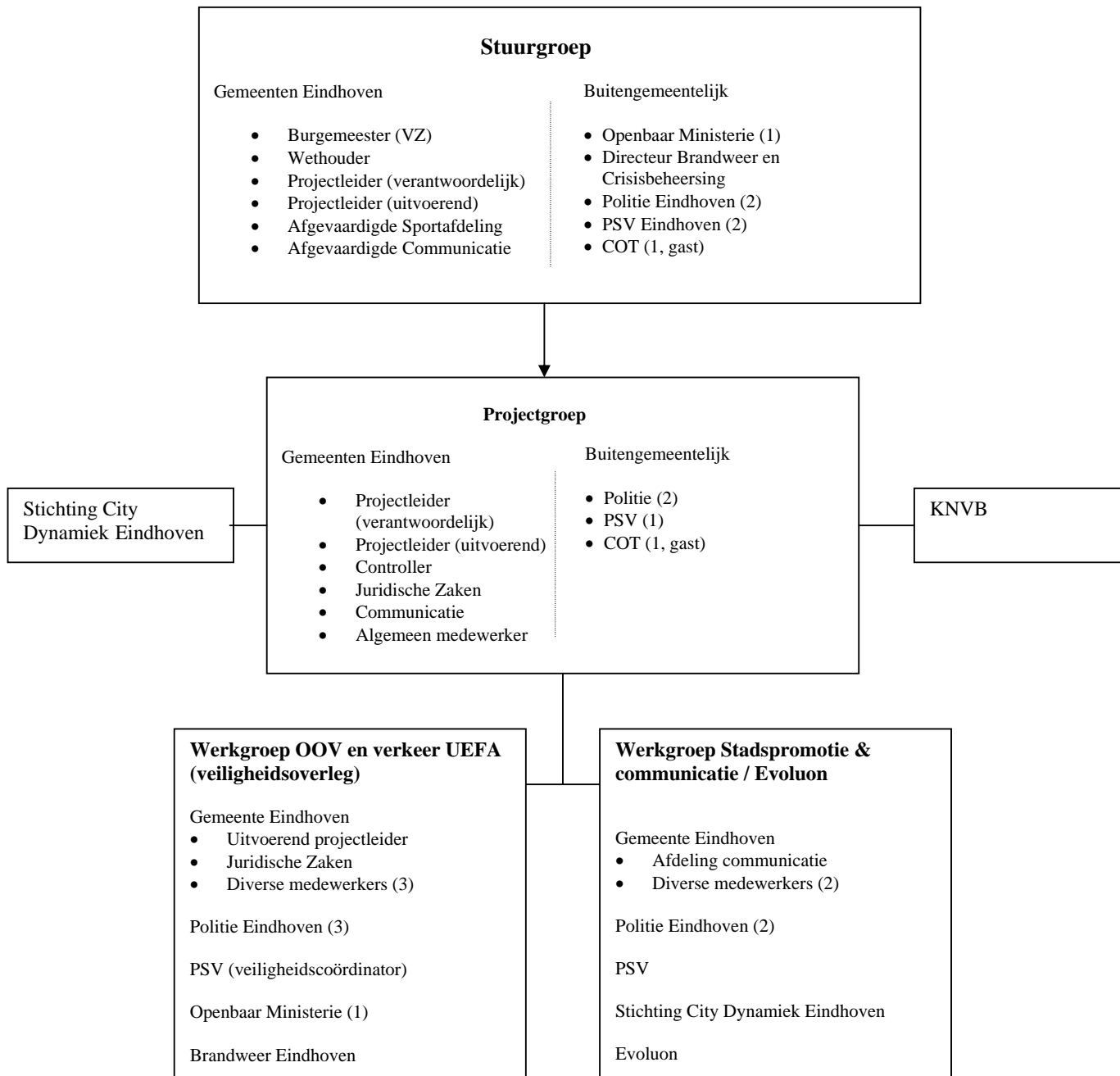
We hebben in paragraaf 1 reeds geconstateerd dat de gemeente in de fase vóór de voorbereidingen op de finale – bij de gunning van de finale door de UEFA – een (te) kleine rol vervulde. Hier richten we ons op de ten behoeve van de finale in het leven geroepen organisatiestructuren. De volgende patronen tekenden zich af in het functioneren van deze structuren:

- Er wordt ten behoeve van de voorbereidingen op de finale een projectorganisatie in het leven geroepen: de stuurgroep (onder voorzitterschap van de burgemeester); de projectgroep; de werkgroep Openbare Orde en Veiligheid; en de werkgroep Stadspromotie & Communicatie. Op hoofdlijnen blijkt dit een werkbare structuur. De stuurgroep legt zich toe op het beoordelen van de versterkte informatie over de voortgang, op basis van stukken en presentaties. De voortgang wordt op veel momenten en in veel opzichten in orde bevonden, waardoor er de facto wordt gelegitimeerd en niet van bovenaf gestuurd. Hierop is een aantal uitzonderingen. De stuurgroep hamert op het belang van de logistiek van de finaledag: hoe reizen de supporters naar Eindhoven, waar verblijven ze, en hoe reizen ze weer terug? Dit wordt door de stuurgroep gekoppeld aan 1. de uitgangspunten van het veiligheidsbeleid, in het bijzonder de bejegening en de tolerantiegrenzen, 2. de communicatie richting supporters, via onder meer *leaflets*, website en overleg tussen de Eindhovense veiligheidsorganisatie en die van de finalisten.
- De feitelijke sturing lag, met goedvinden van de stuurgroep, bij de projectgroep. De taakverdeling binnen deze projectgroep tussen een verantwoordelijk en een uitvoerend projectleider werkte. Ze waren hét aanspreekpunt binnen de gemeentelijke organisatie, vooral bij vragen. Het bezorgde de twee projectleiders wel veel werk. Er bestond in de projectgroep wel afhankelijkheid van buitengemeentelijke organisaties: de Stichting City Dynamiek Eindhoven (SCDE), de politie en PSV. In de relatie met PSV en de politie viel op dat er, op basis van ervaringen bij voetbalevenementen, veel vertrouwen bestond in hun aandeel in de veiligheidsorganisatie. Dat dit vertrouwen op prestaties is gebaseerd, bleek ook op 10 mei (zie paragraaf 4). Het vertrouwen was tijdens de voorbereiding echter (te) veel gebaseerd op ‘prestaties uit het verleden’ en op de kwaliteiten van de sleutelpersonen bij de politie, en wat te weinig op concrete stukken, met een uitwerking van bejegening en tolerantiegrenzen. Vooral het draaiboek van de politie en de precieze planning en inzet van PSV (als concretisering van het *Host operations Domain: Security*), lieten lang op zich wachten. Hoewel dit deels kwam doordat de finalisten laat bekend raakten, had een strakker projectmanagement van de stuurgroep toe kunnen zien op een eerdere oplevering. Het gemeentelijk draaiboek komt ook op de valreep tot stand. Dit draaiboek wordt, net als dat van de politie, ongeveer een week voor de finale verspreid. Het draaiboek van de politie bevat een opvallend sterk punt. Het bevat namelijk een bijna individuele taaktoedeling aan het personeel. Er worden concrete opdrachten verstrekt, waardoor het personeel goed weet wat van hem of haar wordt verwacht op de finaledag. De gang van zaken rond het draaiboek van de politie onderstreept, een meer algemeen punt. De relaties in Eindhoven zijn informeel. Dit levert geen onoverkomelijke problemen op, maar zaken worden laat geformaliseerd. Een nadeel is wel dat alleen sleutelfiguren binnen de gemeente goed zicht hebben op de precieze gang van zaken. Ook werd het belangrijkste draaiboek, dat van de politie, te laat verspreid om een multidisciplinair (bondig) draaiboek te realiseren. Op basis van prestaties in het verleden en mededelingen in de vergaderingen was er veel vertrouwen in PSV en de politie. Het spiegelbeeld hiervan was dat PSV en de

politie vonden dat zij in feite de kar moesten trekken op belangrijke elementen van de veiligheidsorganisatie.

Een strakker projectmanagement had kunnen voorkomen dat er afwezig waren bij enkele belangrijke vergaderingen in de laatste fase van de voorbereidingen. Projectmanagement (bijvoorbeeld een harde deadline voor het draaiboek van de politie) kan ook multidisciplinaire contacten en afstemming stimuleren.

Organisatiestructuur UEFA-Cup finale Eindhoven

- De verhouding tussen de projectgroep en de twee werkgroepen was niet gelijkwaardig. Lopende de voorbereiding waren de contacten tussen projectgroep en de werkgroep OOV aanzienlijk intensiever dan die tussen de projectgroep en de werkgroep Stadspromotie & Communicatie. Dit kwam deels doordat veiligheid meer prioriteit kreeg dan communicatie of stadspromotie, maar ook doordat er krachtige personele unies bestonden tussen de werkgroep OOV en de projectgroep, in de gedaante van de uitvoerend projectleider (gemeente) en politie. De werkgroep Stadspromotie & Communicatie ontbeerde zo'n personele unie. Hier kwam bij dat de werkgroep OOV in feite de 'veiligheidscommunicatie' naar zich toe trok. We doelen hiermee op de communicatie met de veiligheidsorganisatie van de finalisten en op het communiceren van tolerantiegrenzen via *leaflets* en op de website. Het viel op dat er namens de politie geen voorlichters zitting hadden in de werkgroep Communicatie. En dat terwijl zij toch, samen met voorlichter van de gemeente, de voorlichting via de media zouden verzorgen bij incidenten of calamiteiten.
- De twee werkgroepen raken niet altijd tijdig genoeg op de hoogte van elkaars besluiten of voornemens. Vooral de wensen die de werkgroep OOV heeft over de communicatie richting bezoekers of supporters, raken aan de taakstelling van beide werkgroepen. Communicatie is belangrijk bij het veiligheidsbeleid en bij eventuele kritieke gebeurtenissen of calamiteiten. De communicatie over veiligheid is al doende uiteindelijk goed afgestemd, onder meer door overleg (ook in stuurgroep en projectgroep) over *leaflets* voor supporters en de website met onder meer informatie over wat wel en niet was toegestaan en over de locaties en routes voor de twee supportersgroepen. De crisiscommunicatie is nooit beproefd of in draaiboeken uitgewerkt, omdat de kans op kritieke gebeurtenissen op basis van risicoanalyses laag werd ingeschat.
- De voorbereiding op crisismanagement was summier, onder meer omdat op basis van voorinformatie de kans op ernstig voetbalgeweld laag werd ingeschat. Hetzelfde gold voor de kans op andersoortige crises. Voor het stadion was de calamiteitenregeling Philips Stadion van kracht: een resumé daarvan was aan de UEFA verstrekt. Een politiebrieff d.d. 2 februari 2006 stelt vast dat er behoefte is aan enige opschaling: het instellen van een GRIP 3 niveau; vooroverleg tussen de commandanten van dienst van politie, brandweer, GHOR en gemeente; op de wedstrijddag(en) periodiek ROT-overleg; de openbare orde maatregelen worden aangestuurd door de politie, zonder CORT. De brief stelt dat het politiedraaiboek belangrijk is voor de operationele draaiboeken van brandweer en GHOR, en dat de draaiboeken van de hulpdiensten afgestemd moeten worden. Dit alles wordt ernstig bemoeilijkt doordat de politie haar draaiboek pas laat verstrekt, namelijk vijf dagen voor de finale. Twee dagen voor de finale blijkt eens te meer dat een massa-evenement per definitie riskant is: de selectie van Sevilla beleeft dan namelijk een benarde landing op Eindhoven Airport (zie kader).

Voetbal: Bange momenten voor selectie FC Sevilla

EINDHOVEN (ANP) - Spelers en supporters van FC Sevilla hebben maandagmiddag angstige momenten beleefd tijdens de landing van hun vliegtuig op Eindhoven Airport. De Boeing 747 van Corsair raakte vlak voor de landing door een rukwind uit balans en landde schuin op de baan.

Remmen en banden raakten door de schuine landing aan een kant opgewarmd. De brandweer rukte volgens het draaiboek uit om voor afkoeling te zorgen. De zegsman van Eindhoven Airport benadrukt dat er geen gevaar is geweest. „Er was verder niks geks aan de hand. Het gebeurt wel vaker.”

FC Sevilla speelt woensdag in Eindhoven de finale van de UEFA Cup.

- De prioriteit voor veiligheid, en de minder strakke afstemming tussen de projectgroep en de werkgroep communicatie, zorgden voor enige onduidelijkheid in de precieze taak en reikwijdte van de werkgroep communicatie. De werkgroep leverde enkele nuttige producten af, zoals de website en een promotiefilm. Andere producten of ideeën werden om uiteenlopende (soms financiële) redenen, nadat er al wel de nodige energie in was gestoken, afgeblazen.
- De voorbereidingen op de finale zijn in menig opzicht een impuls geweest voor binnengemeentelijke samenwerking, ook tussen de projectorganisatie en de staande ambtelijke organisatie. In de wisselwerking tussen de projectorganisatie en ambtelijke organisatie vallen twee zaken op. In de eerste plaats wordt Juridische Zaken pas geraadpleegd na ondertekening van het contract met de UEFA. In de tweede plaats ligt de vergunningverlening en handhaving daarvan in handen van een medewerker van de gemeente, die is gespecialiseerd in de organisatie van evenementen en opgenomen in de projectstructuur. Het lijkt logisch om de handhaving in handen van andere ambtenaren te leggen.
- Het bleek lastig om vanuit de lokale veiligheidsorganisatie geheel grip te houden op het externe management met UEFA (KNVB) en met de Stichting City Dynamiek Eindhoven (SCDE). De UEFA stelde vergaande eisen. Dit leek op onderdelen onwerkbaar, maar werd werkbaar gemaakt doordat het onderlinge vertrouwen al doende groeide, en de UEFA ruimte liet bestaan voor lokaal maatwerk. De SCDE was vergunninghouder op de fansquares (de gemeente was eindverantwoordelijk) en verrichtte werkzaamheden in opdracht van de UEFA: zo organiseerde ze het vervoer van sponsors en VIP's van en naar het stadion. Hiertoe huurde SCDE vrijwilligers in, die normaliter werken ten behoeve van de stewardsorganisatie van PSV. Dit leverde geen onoverkomelijke personele problemen op voor PSV, maar zorgde wel voor wrevel. Vooral omdat enkele door SCDE aangestelde vrijwilligers voormalig medewerkers van PSV waren, die de club met onenigheid hebben verlaten. PSV wilde deze mensen niet in het stadion gedurende de finale. Dit is uiteindelijk ook niet gebeurd.
- De politie en PSV organiseren gedetailleerde briefings. Deze briefings maken tot op een laag niveau in de veiligheidsorganisatie duidelijk wat de bedoeling is. Enkele dagen voor de finale brieft PSV de hoofdstewards, teamchefs en beveiligingscommandanten. Concrete instructies worden gekoppeld aan visuele inspecties in en rondom het stadion. Zo raken ze ook goed op de hoogte van de – deels tijdelijke – fysieke infrastructuur. De politie maakt bij de briefings gebruik van de

gedetailleerde taaktoedeling, waarbij persoonlijke opdrachten worden gekoppeld aan een concreet werkgebied.

Er ontstaat in de aanloop naar de finale vertrouwen in een goed verloop. Dit vertrouwen wordt onder meer gebaseerd op (informatie over) de samenstelling van de supportersscharen van de twee finalisten en, daaraan verbonden, op de kwaliteit van de infrastructuur of logistiek van de finale. Door de hele projectstructuur heen, van burgemeester tot werkgroep, wordt veel prioriteit gegeven aan informatieverzameling en - beoordeling over deze supporters, communicatie met de supporters en de infrastructuur (of logistiek) van de wedstrijddag.

2.3 Supportersmenigte: een aantrekkelijk affiche

In aanloop naar de finale zijn diverse finalisten mogelijk. Enkele mogelijke finalisten (waaronder Schalke) staan bekend om een grote, trouwe aanhang. Steau Boekarest is op papier de halve finalist met de meest risicovolle aanhang. In de aanloop naar de finale wordt over alle vier de halve finalisten informatie ingewonnen.

Uiteindelijk halen Middlesborough en Sevilla de finale. Een aantrekkelijk affiche, op meerdere vlakken. Een Spaanse en Engelse club met de nodige internationaal aanzien. Twee clubs met een (zeer) trouwe aanhang die zeker niet bekend staan vanwege vele risicosupporters.

Vooraf wordt met beide clubs gesproken en worden vertegenwoordigers van de politie uit beide steden benaderd voor extra informatie. Ook wordt gekeken naar onderlinge rivaliteit in het verleden, niet alleen tussen de beide clubs, maar ook naar mogelijke vetes van één van de clubs met een andere club uit Spanje of Engeland. Middlesborough kent enkele 'risico' supporters (o.a. de 'Frontline'), maar uit de voorinformatie komen geen aanwijzingen dat deze voor problemen gaan zorgen. Sevilla heeft bijna geen supporters met een (potentieel) gewelddadige achtergrond. Voor zover de club die wel heeft, bezoeken ze zelden (Europese) uitwedstrijden

Op basis van de verzamelde informatie wordt een inschatting gemaakt over het risicogehalte van de supporters. Op basis daarvan zijn afspraken gemaakt en zijn de inzet en bejegening bepaald. Er wordt vooraf geconcludeerd dat hoogstwaarschijnlijk kan worden ingespeeld op de zelfcontrole onder de fans. De politie houdt zich in beginsel op de achtergrond, maar surveilleert en treedt op zodra dat nodig is.

De veiligheidsorganisatie stimuleert door middel van communicatie vooraf de – hoog ingeschatte - zelfcontrole en -regulering onder de supporters. Er wordt een meertalige website ingezet die informatie geeft over de diverse activiteiten in Eindhoven. Tevens worden leaflets gemaakt waarop de supporters worden welkom geheten in de eigen taal en waarop de geldende (gedrags)regels voor 10 mei 2006 uiteen zijn gezet. Naast deze zaken worden ook handige telefoonnummers aangeboden en worden 10 "things to do when in Eindhoven" gepresenteerd.

2.4 Infrastructuur: vanzelfsprekende sturing van de supportersmenigte

Er wordt voor de supporters van Sevilla en Middlesborough een tijdelijke infrastructuur gecreëerd. Met name door het inrichten van fansquares wordt ingespeeld op de hoog ingeschatte mate van zelfcontrole onder de fans.

Uit de ingewonnen informatie blijkt dat de supporters van beide kampen vrij georganiseerd en via bekende kanalen reizen. Veel Spaanse supporters vliegen op Eindhoven Airport (al dan niet via Brussel). De Engelse supporters reizen via Amsterdam, Hoek van Holland en IJmuiden. In de meeste gevallen komen ze vervolgens per trein aan in Eindhoven. Een aanzienlijke groep supporters uit beide kampen reist per auto of bus naar Eindhoven. Aan de supporters zijn vooraf via diverse websites³ routebeschrijvingen en parkeermogelijkheden in Eindhoven bekend gemaakt.

De infrastructuur van Eindhoven biedt goede mogelijkheden om twee supportersgroepen in het centrum te ontvangen. Elke finalist krijgt een fansquare aangewezen. Op de fansquares worden videoschermen geplaatst, wordt een verkooppunt van drank ingericht en wordt muziek verzorgd.

De supporters van Middlesborough en Sevilla worden verdeeld over twee delen van het stadion. De Oost-tribune wordt gereserveerd voor de fans van Middlesborough. De West-tribune wordt toegewezen aan Sevilla. Beide supportersgroepen krijgen daarnaast kaarten voor een gedeelte van de Zuid-tribune. De supporters zitten niet direct in naast elkaar gelegen vakken. Onder meer de Eretribune Noord vormt een natuurlijke scheiding. Op de balustrades, aan de lange zijde, konden supporters door elkaar heen lopen. Dit werd toegelaten op basis van voorinformatie over de supporters. De vaktowijzing wordt afgestemd op de routes vanaf het fansquare naar het stadion.

³ www.uefacupeindhoven.nl, www.uefa.com, www.sevillafc.es, www.mfc.co.uk

De steward- en beveiligingsorganisatie werd speciaal voor de wedstrijd uitgebreid. Extra beveiligingspersoneel (WWS) en stewards van Feyenoord en Willem II werden ingehuurd om de supportersstromen rond het PSV Stadion in goede banen te leiden.

3. Het verloop van de dag: Feest in Eindhoven

3.1 Inleiding: gezonde spanning

Het meest opvallende punt dat uit observaties en (straat)gesprekken op de finaledag naar voren komt is dat de supporters heel sterk waren gericht op de wedstrijd. Voor zowel Middlesborough als Sevilla is het spelen van een UEFA-Cupfinale een unieke kans om een hoofdprijs te winnen. Ze spelen allebei in sterke competities: voor beide teams geldt dat een eindklassering in de subtop een goede prestatie is. De kans om de binnenlandse bekercompetitie te winnen is ook al niet groot vanwege de concurrentie van vele sterke clubs, waaronder meerdere Europese topclubs. Het leidde tot gezonde spanning onder de supporters: ze vierden feest en vermaakten zich, maar het was voor velen de wedstrijd van hun leven. Een wedstrijd die ze niet zouden willen missen, dus ook niet vanwege een aanhouding. Het vergrootte de toch al sterke zelfcontrole onder de supporters, ook onder het kleine aantal risicosupporters.

De sterke processen van zelfcontrole onder de supporters (zie 3.2) en de sterke focus op de wedstrijden verklaren enkele belangrijke observaties:

- We hebben relatief weinig harddruggebruik geconstateerd. Bij menig beladen of belangrijk voetbalevenement wordt door bepaalde supportergroepen juist veel drugs gebruikt;
- We hebben geen drugshandel geconstateerd. Dit vonden we zo opmerkelijk dat we er bewust extra scherp op hebben gelet, maar desondanks is het ons ontgaan. Ook politiemensen spreken van een ‘rustige’ dag wat harddruggebruik en harddrugshandel betreft;
- Er deden zich tussen de aanhang van Middlesborough en Sevilla geen territoriumconflicten voor. Tussen de pleinen en aan de periferie van de pleinen liepen de fans door elkaar heen en accepteerden ze elkaar over en weer;
- We hebben geen uitdagend gedrag geconstateerd tussen aanhangers van Sevilla en Middlesborough, ook niet na afloop;
- Het bovenstaande komt uiteraard mede doordat er geen onderlinge vetes bestonden tussen Middlesborough en Sevilla. Sterker, de supporters voelden over en weer van elkaar aan hoe uniek en belangrijk de wedstrijd voor beide clubs en haar supporters was.

3.2 Sevilla: vroeg, gemêleerd en vriendelijk

De supporters van Sevilla arriveerden op 10 mei al vroeg in Eindhoven. Verreweg de meeste fans zijn per vliegtuig vanuit Spanje naar Eindhoven Airport gevlogen. Ze kwamen deels al aan op 9 mei en voor een ander deel in de ochtend van 10 mei. Een handvol Spaanse supporters, woonachtig in Nederland of Duitsland, komt per auto naar Eindhoven. We observeren enkele auto's met Duitse kentekens, met daarin uitgedoste Sevilla-supporters.

Omstreeks 11:00 uur is het reeds druk op het fansquare van Sevilla, ingericht op het Marktpllein. De samenstelling van de supportersmenigte is gemêleerd. Hoewel er meer mannen dan vrouwen zijn, valt op dat er relatief veel vrouwen zijn en dat de leeftijden van de supporters uiteen lopen. Supporters herkennen en begroeten veel bekende Spaanse fans en

vanaf het begin is de sfeer goed en gemoedelijk. Het valt ook op dat een aanzienlijk aantal fans die zich in de stad begeven klaarblijkelijk tot tenminste de Spaanse middenklasse behoort. Het klassieke vooroordeel dat voetbalfans overwegend mannen uit de lagere sociale klasse zijn, gaat voor wat de Sevilla-fans in Eindhoven betreft niet op.

De Spaanse supporters drinken naast bier, ook sterke drank, die ze soms zelf hebben meegebracht. Drank wordt gemixed met limonade. Hoewel er de hele dag door alcohol wordt genuttigd, zien we weinig of geen daadwerkelijk aangeschoten of dronken Spaanse supporters.

Het entertainmentprogramma op het Marktplaatsplein valt in goede aarde. Op een groot beeldscherm dat is opgesteld, worden beelden vertoond van de wedstrijden die Sevilla tot dusver speelde in de UEFA-Cup. In het begin wordt gejuicht, daarna raken de beelden vertrouwd en wordt de aandacht verlegd naar het centraal opgestelde podium. Op dat podium draait een dj muziek, waaronder populaire clublieders van Sevilla. Deze liederen worden de hele dag door, massaal en met onophoudelijk enthousiasme gezongen.

Het Marktplaatsplein is vanaf 11:00 uur tot ongeveer twee uur voor de wedstrijd (aanvang 20:45 uur) druk bezet. Toch trekken er ook de hele dag honderden Spaanse supporters door het centrum van de stad. Sommigen nemen een kijkje bij de Engelsen, hetgeen vlekkeloos verloopt. Anderen trekken door de winkelstraten, bezoeken het stadion (en de fanshop) en maken gebruik van verschillende horecavoorzieningen. De actieradius van de Spaanse supporters blijkt wat groter dan die van de Engelsen. Ze lunchen bijvoorbeeld in restaurants in de buurt van de Bijenkorf, terwijl de Engels zich meer concentreren in horeca op het Stratumseind, en tussen het Stadhuisplein en deze horecalocaties.

De sfeer is de hele dag door ronduit goed en gezellig onder de Spaanse supporters op en rondom het fansquare. Het is maatgevend dat de burgemeester van Eindhoven, die rond 13:00 uur op het Marktplaatsplein een interview afgeeft aan een televisiestation, meteen een Sevilla-sjaal krijgt omgehangen door vriendelijke Sevilla-fans. De fans maken even lol en laten vervolgens burgemeester en journalisten hun werk doen. De hele dag door zijn er allerhande

gemoedelijke onderonsjes tussen fans van Sevilla en politie, Eindhovenaren en groepjes Engelse fans.

Sommige Spaanse supporters verlaten het Marktpllein om elders goedkoper eten of drinken te kopen, en om eten en drinken te kopen dat wat beter in de smaak valt. Het valt op dat gezinnen en groepjes ook zelf voor hun foerage hebben gezorgd, onder meer in de vorm van brood, verpakte vleeswaren en delicatessen, wijn, sherry en/of whisky. De Spaanse supporters leggen nauwelijks interesse aan de dag voor de coffeeshops. Op hun fansquare spotten we slechts enkele keren een joint.

Tussen de middag zoekt een categorie Spaanse supporters, vaak van middelbare leeftijd, een plek op voor de traditionele middagslaap: de siesta. Sommigen vallen in een middenberm bij het stadion, tussen twee weghelften van de Mathildelaan, in slaap.

De gang van stad (fansquare) naar stadion verloopt vlekkeloos en goed getimed. De supporters geven gehoor aan oproepen om naar het stadion te gaan, die via het beeldscherm en door de dj worden gedaan. Verreweg de meeste Spaanse supporters zijn anderhalf uur voor het begin van de wedstrijd in of rondom het stadion. Als de spelersbus arriveert, worden de spelers door honderden enthousiaste fans (overwegend Spaans) onthaald. Het oogt enigszins opdringerig, maar de supporters houden zich zelf in bedwang, mede doordat stewards hen op afstand houden.

De toegangscontrole levert geen problemen op. Een uur voor de aftrap zijn bijna alle Spaanse supporters in het stadion. Ze begroeten elkaar en opmerkelijk vaak ook de spelers, de technische staf of verzorgers van Sevilla. Ze zingen hun clubliederen en creëren een uitbundige, maar prettige sfeer in het stadion. De Spaanse aanhang zet vanaf een uur voor de wedstrijd tot na de huldiging verbaal de toon in het stadion.

Het politieoptreden speelt in op de grote mate van zelfcontrole onder de Spaanse supporters. Ze is zichtbaar aanwezig, maar in kleine aantallen. Er wordt toenadering gezocht, er wordt een enkele keer een waarschuwing uitgedeeld (b.v. vanwege een fles drank), maar doorgaans bestaat het contact van de politie uit enkele vriendelijke woorden, een tip, een antwoord of een fotoshoot met Spaanse supporters.

3.3 Middlesborough: in de ban van de wedstrijd

Op 10 mei 2006 is het rond 12:30 uur nog rustig op het Stadhuisplein, dat als fansquare is ingericht voor de aanhang van Middlesborough. Druppelsgewijs arriveren er groepjes Engelsen, die zowel per vliegtuig, bus als trein zijn aangekomen in Eindhoven.

De samenstelling van de supporterssschare wijkt enigszins af van die van Sevilla: meer mannen, meer jongvolwassenen en wat minder representanten van de middenklasse. Dit neemt niet weg, dat de sfeer en gedrag van op het Engelse fansquare bepaald beter zijn dat archetypische beelden over Engelse fans of hooligans doen vermoeden. We memoreren enkele observaties: geen zichtbare harddrugshandel; nauwelijks zichtbaar harddrugsgebruik (geen personen die overduidelijk stoned waren) en een sterke oriëntatie van de fans op de wedstrijd van hun (voetbal)leven. We vonden het echt verrassend dat het openbare dronkenschap zeer beperkt blijft; wel zijn er beduidend meer aangeschoten Engelse fans (ook vrouwen die ouder zijn dan dertig jaar) dan Spaanse, maar ze zijn zelden handelingsonbekwaam.

De Engelsen breiden hun fansquare als het ware uit tot en met het Stratumseind. In die horecastraat strijken ze namelijk neer op de terrassen. Op deze terrassen nemen gemiddeld genomen de wat oudere of wat rustiger fans plaats. De sfeer is er gemoedelijk en wordt ook hier niet verpest door alcoholgebruik. Er worden gesprekken aangeknoopt met Spaanse fans die poolshoogte komen nemen.

Tussen 14:00 uur en 15:00 uur worden groepjes supporters op het fansquare meer uitgelaten, zonder dat de sfeer grimmig wordt. Het is wel reden voor de politie om nog wat scherper te observeren. Zo nu en dan worden waarschuwingen uitgedeeld.

Omstreeks 15:15 uur grijpt de politie enkele kleine gebeurtenissen aan om duidelijk de norm te stellen en zo een grens te trekken.

Rond die tijd beklimmen drie Engelse fans – middelbare leeftijd, met bier in de hand – de waterpartijen bij de ingang van de parkeergarage op het Stadhuisplein. Ze spetteren met water en gaan enkele keren bijna onderuit. Het trekt de aandacht van anderen en een fan wordt in het water gegooid. Vanaf het bordes van het stadhuis slaat een groep agenten het tafereel gade. Een agent grijpt in: kordaat, maar rustig. Hij fluit en zoekt oogcontact met de meest

opvallende en meest onguur ogende fan: bier in de hand, bloot bovenlijf, tatoeages, bierbuik, kaal hoofd, grillige lichaamsbewegingen en dito gedrag. Hij tikt met zijn handen op z'n handboeien en maant de man om uit het water te komen. De boodschap is duidelijk: eruit of je wordt aangehouden. De boodschap komt meteen al door: de man tempert zijn gedrag en verlaat het water. Enkele andere fans die inmiddels enkele stappen hebben gezet in het water, worden door twee (andere) agenten aangesproken. In enkele minuten tijd keert de rust terug.

De verdere dag ontstaan er geen problemen in de waterpartij. De op zich minimale gebeurtenissen onderstrepen dat er onder de Engelsen ontzag bestaat voor kordate en duidelijke politie. Uit straatgesprekken op deze locatie maken we op dat de kordate en alerte houding van de Eindhovense politie appelleert aan het gezag dat de Britse politie heeft. In combinatie met de innige wens van de fans om de wedstrijd te zien, is dit een krachtig handhavinginstrument.

Omstreeks 15:15 uur is de sfeer om het Stadhuisplein op zich goed, mede door toedoen van een dj die goed aanvoelt wat het publiek waardeert. Ook is de muziek weliswaar wat rauwer dan bij de Spanjaarden, maar nooit ophitsend. Toch valt op dat enkele groepjes zich wat opstandiger gedragen. Dit gaat niet gepaard met overtredingen, maar wel met ruw dansen, een enkel klein onderling conflict en het aanmoedigen van de mannen die door de politie uit het water worden gehaald. Om 15:30 uur arriveert een aantal busjes van de Mobiele Eenheden op het Stadhuisplein. De Mobiele Eenheden stellen zich aan de rand van het plein, naast de hoogbouw van de GGD, in de luwte op. Fans slaan het gade en nemen er zeker geen aanstoot aan. Enkele supporters die we spreken vinden de komst van de ME verstandig, omdat ze er zeker van zijn dat het met de aanwezigheid van de "riot police" rustig zal blijven. We delen deze inschatting: de ME hoeft niet in te grijpen, maar de komst van de ME was (vroeg)tijdig en had een preventief effect. In vreedestenuie surveilleren groepjes ME'ers over en langs het plein.

Net als op het Spaanse fansquare ontdekken en benutten de Engelse fans de mogelijkheden om buiten het fansquare goedkoper alcohol in te kopen. De prikkel is voor de Engelsen wat groter dan voor de Spanjaarden: op het Spaanse fansquare kost een groot glas bier 4 euro en op het Engelse fansquare 4,50 euro. Er worden onder meer six-packs (6 verpakte bierblikjes) ingekocht bij nabijgelegen broodjeszaken. Sommige Engelse supporters lopen met een volle krat bier het Stadhuisplein op.

Hoewel we opmerkelijk weinig regelrechte dronkenschap hebben geobserveerd, wordt omstreeks 16:00 uur wel duidelijk dat een categorie Engelse supporters veel of te veel heeft gedronken. Dit levert met name bij enkele jonge tieners, in combinatie met het warme weer (brandende zon, ongeveer 30 graden) en de vermoeidheid van de reis, problemen op. Eén jongen wordt door vrienden van het plein naar een plekje in de schaduw gedragen, en zakt daar in elkaar. De vrienden van deze jongen zoeken naar medisch personeel, maar vinden die niet bij een geparkeerde ambulance. Ze komen zelf niet op het idee de politie aan te spreken, de politie ontgaat het voorval klaarblijkelijk en ze herkennen het medisch personeel (opgesteld op het bordes naast de politie, gekleed in een geel-groene overall) niet als zodanig.

Na tussenkomst van een Nederlandse bezoeker, grijpt het medische personeel in, en wordt de jongen naar een EHBO-post gebracht, die is ingericht bij een zij-ingang van het stadhuis. Met wat rust, schaduw en vooral water, wordt de jongen weer op de been geholpen. Met inachtneming van de geconstateerde stevige alcoholconsumptie onder jonge tieners, attendeert de microgebeurtenis op enkele punten die van belang zijn:

- Vanwege de combinatie van ‘zon, bier en vermoeidheid’, was het belangrijk om water te kunnen drinken. Dit was echter niet gratis voorhanden en dat leverde een zeker gezondheidsrisico op. Dat het onder deze voor mei unieke weersomstandigheden niet verkeerd ging, kwam wat dit betreft in hoge mate door de zelfcontrole van de fans;
- Het was voor supporters niet zo duidelijk waar ze voor medische hulp terecht konden – al volstaat het logischerwijs altijd om een politieagent aan te spreken;
- De voorbereidingen en het spotten van de menigte was meer gericht op ordehandhaving dan op gezondheid. Dit valt op zich goed te begrijpen, maar we raden aan om de voorbereidingen en spotting wat meer te richten op (ontwikkelingen met mogelijke) gezondheidsrisico’s: zie paragraaf 4.

Het is dus erg warm op het Stadhuisplein. Groepjes supporters zoeken de schaduw op, waaronder beschutte terrassen. Het valt op dat geen enkele Engelse fan de parkeergarage onder het Stadhuisplein in gaat, terwijl het daar toch lekker koel is en er geen extra toezicht is. Er is gedurende de hele middag vrij ingang, ook via de in- en uitgang van de garage. Een medewerker van de parkeergarage prijst zich gelukkig met de discipline die de Engelsen aan de dag leggen. In de avonden is de garage niet meer vrij toegankelijk: voetgangers moeten een

parkeerkaart scannen en de autobaan wordt afgesloten door middel van een hek, dat omhoog gaat als een auto de parkeergarage verlaat. Het komt de hele dag door geregeld voor dat, ook kostbare, auto's zich een weg moeten banen door groepjes Engelse supporters. Dit levert nooit problemen op.

In de vroege namiddag wijzen de beeldschermen de supporters er al op dat ze zich vanaf ongeveer 18:00 uur stilaan richting het stadion moeten begeven. De gewoonte van veel Engelsen om op een laat moment naar het stadion te gaan wint het echter van de communicatie. Veel Engelsen komen na 20:00 uur bij het stadion aan. Dan zijn er al veel Spaanse supporters aanwezig, ook in het stadion. De Engelsen trekken ook niet over de geplande route (over de Willemstraat) naar het stadion, maar over de Mathildelaan en door winkelstraten die ze inmiddels kennen. Deze route levert geen problemen op. Aan de poort ontstaat wel even een klassiek dilemma: worden alle Engelse fans gefouilleerd, waardoor enkele duizenden mogelijk het begin van de wedstrijd zouden missen, of niet? Er wordt besloten om één op de drie supporters van Middlesborough te fouilleren. Een kwartier voor het begin van de wedstrijd, als de aanhang van Sevilla al lang en breed op de tribunes zit en zingt, druppelen gestaag de laatste tweeduizend fans van Middlesborough het stadion binnen.

Om ongeveer 19:30 uur doet zich een vechtpartij voor op het Stadhuisplein. Een jongeman (PSV-fan), krijgt het aan de stok met twee Engelse fans. De jongeman wordt staande gehouden en meegenomen. Een Engelse fan wordt licht gewond per ambulance afgevoerd en een andere erg emotionele en boze Engelsman wordt met veel moeite door maten gekalmeerd.

Het valt op dat we de aangehouden jongeman tegen het eind van de wedstrijd weer op straat zien lopen, bij De Aftrap.

Dit had hoogstwaarschijnlijk tot weer een vechtpartij geleid als hij de zo boze Engelsman, waarmee hij eerder die dag knokte, wederom tegen het lijf zou zijn gelopen.

3.4 De wedstrijd en de huldiging: een goede stadionatmosfeer

Het stadion ontvangt ongeveer 10.000 supporters van elke finalist. Middlesborough neemt plaats op de Oosttribune en Sevilla op de Westtribune. In de zogeheten neutrale vakken zitten, door elkaar heen, fans van beide clubs. Deze kaartjes, die deels in handen waren gekomen van aanhangers van de twee andere halve finalisten (Steau Boekarest en met name Schalke 04) en van microspeculanten, zijn onder meer via het internet verkocht en gekocht. De hele dag door observeren we rond het stadion enkele zwarthandelaren. Het zijn er echter niet veel. De vraagprijzen die wij vast stellen lopen uiteen van 100 euro tot 400 euro voor een kaartje. Er wordt onder meer een Russische zwarthandelaar aangehouden: met tientallen kaartjes en enkele paspoorten op zak. De vermenging van de fans in het stadion levert geen problemen op. Sterker, het draag bij aan een bijzondere sfeer. Die sfeer is in de eerste plaats zo bijzonder omdat er twee even grote legioenen plaatsnemen in het stadion; meestal is de thuisclub dominant, zowel kwantitatief als wat de sfeer betreft. Hier komt bij dat de onderlinge verhoudingen prima zijn en dat de finale voor beide legioenen een regelrechte piekgebeurtenis is.

De entree van het stadion verloopt voorspoedig, behoudens de late komst van enkele duizenden Engelse fans. De supporters zoeken en vinden rustig maar gestaag hun weg. De kwaliteit van de interne inrichting van het stadion valt duidelijk in de smaak. Supporters laten desgevraagd weten dat ze het allemaal luxe en comfortabel vinden. Aan de lange zijden lopen de fans van Middlesborough en Sevilla door elkaar heen. Dit verloopt probleemloos. Sterker, ze lachen elkaar vriendelijk toe en ze proberen in vriendelijke gesprekken de taalkloof te slechten.

Verbaal zet Sevilla op de tribunes de toon. De supporters kijken wel merkbaar gespannen naar de wedstrijd. Er wordt enig vuurwerk afgestoken door de aanhang van Middlesborough, achter het doel op de Oosttribune. De Spaanse fans zijn uitzinnig van vreugde na de 1-0, maar ze blijven met deze stand op het scorebord nerveus. In de rust (1-0 Sevilla) blijkt nog eens hoe belangrijk de wedstrijd voor de supporters is. Engelse fans leven tussen hoop en vrees: Sevilla was duidelijk sterker, maar ze hopen op een ommekomst. We zien een Middlesborough-supporter die er letterlijk voor bidt. De Spanjaarden durven met een marge van één doelpunt

niet tevreden te zijn: ze zijn hoopvol, maar overduidelijk ook nerveus, omdat ze het heel erg zouden vinden als deze unieke kans op een Europese beker verloren zou gaan.

Als Middlesborough in de tweede helft wat meer de aanval kiest, zien we dat sommige Spanjaarden letterlijk last krijgen van hun zenuwen. Engelse fans reageren emotioneel bij het missen van de enige grote kans in de wedstrijd. Dit alles onderstreept nog maar eens een hoofdpunt: veel, zo niet alles, stond in het teken van de wedstrijd. Als Sevilla op 2-0 komt, worden de Spaanse fans uitzinnig. Spaanse mannen van middelbare leeftijd huilen, vallen elkaar in de armen en zoenen elkaar. De vreugde is intens. Door de 3-0 wordt de winst veilig gesteld: de taferelen van bij de 2-0 herhalen zich. Wel valt op dat dit moment door velen wordt aangegrepen om naar huis te bellen en om elkaar te feliciteren: dit keer niet met het doelpunt, maar met de UEFA-Cup. Het wordt even later nog 4-0. Het valt op dat de aanwezige Sevilla-supporters elkaar goed kennen, door de rangen en standen van de club heen. Fans zwaaien naar bestuurders en naar wisselers en, opmerkelijk, omgekeerd gebeurt hetzelfde. Het Sevilla-legioen beleeft een uniek en nooit gedacht hoogtepunt en versmelt tot één grote familie.

Tijdens de wedstrijd wordt de veiligheidsorganisatie door deze loop der gebeurtenissen niet echt beproefd. Ze past zich aan, aan de atmosfeer en legt zich derhalve toe op toezicht, het beantwoorden van vragen, het aanwijzen van de plaatsen en het uitdelen van een enkele halve waarschuwing. Eén keer grijpen stewards in, op de Oosttribune waar de Middlesborough fans zitten. Later bleek hierbij een (bij de politie bekende) PSV-supporter te zijn aangehouden.

Het spiegelbeeld van de Spaanse vreugde bestaat uit grote Engelse teleurstelling. Vanuit veiligheidsoogpunt hebben teleurstelling en het spelverloop echter wel een voordeel: de teleurstelling is de alles overheersende emotie en die wordt vanwege het grote krachtsverschil niet vermengd met boosheid op arbitrage of tegenstander. Veel supporters van Middlesborough geven ruiterslijk toe tegen Spaanse fans dat Sevilla de verdiende winnaar is. Het is maatgevend voor de atmosfeer dat we zien hoe groepjes huilende Engelse fans aanhangers van Sevilla feliciteren, die ook al lopen te huilen, maar dan van vreugde. Ook zonder tranen worden felicitaties en troostende woorden en blikken uitgewisseld.

Kort na het laatste fluitsignaal begint de huldiging. In het laatste kwartier van de wedstrijd is via de beeldschermen en via de speaker (in het Spaans) benadrukt dat het absoluut niet de bedoeling is dat fans het veld betreden: de huldiging zou dan worden gestaakt. Spaanse supporters drommen samen bij het lage hek. Spelers en andere mensen van Sevilla die zich op het veld mogen bevinden, worden over het hek heen gefeliciteerd. Naar verluidt wordt in Sevilla bij memorabele wedstrijden het veld betreden. Het valt op dat Spaanse supporters elkaar erop wijzen dat het veld niet mag worden betreden. Stewards, beveiligingspersoneel en ook de veiligheidsstaf van PSV kiezen positie. De huldiging verloopt ordelijk en wordt bijgewoond door alle Spaanse fans en enkele duizenden Engelse supporters. Groepjes nog aanwezige Engelse supporters applaudisseren als de spelers van Sevilla met de Cup langs hun vak lopen.

Tijdens de wedstrijd op de fansquares

Tijdens de wedstrijd zijn er (bijna) geen Sevilla-fans meer op het Spaanse fansquare. Op het Britse fansquare is het aanmerkelijk drukker: naar schatting 250 fans – die dus zonder kaartje naar Eindhoven zijn gekomen en ook op de zwarte markt geen kaartje hebben gekocht - kijken op het grote beeldscherm naar de wedstrijd. De sfeer wordt korte tijd wat grimmig als Sevilla 1-0 en 2-0 scoort. Enkele jongeren en jonge mannen schoppen blikjes en vuil weg. Kort na de 2-0 vertrekken de ME-busjes, die naast het stadhuis stonden geparkeerd, richting het stadion. Als het vervolgens 3-0 en 4-0 wordt, krijgen teleurstelling en gelatenheid de overhand onder de aanhang van Middlesborough. Dit werkt door in de gang van zaken na afloop.

3.5 Na afloop: in de schaduw van de wedstrijd

De atmosfeer van de finaledag en de overduidelijke uitslag kleuren het gedrag van de aanhang van Middlesborough en Sevilla na afloop van de wedstrijd. Sevilla viert feest, fans die in verschillende vakken zaten feliciteren elkaar buiten het stadion en ze trekken gestaag naar de opstapplaatsen van de bussen – de informatie hierover, onder meer via de schermen in het stadion, heeft hen bereikt - die hen naar het vliegveld vervoeren. De Spanjaarden vieren de overwinning netjes, dus zonder uitdagende vreugde richting tegenstanders.

De Engelse fans zijn teleurgesteld, maar leggen zich neer bij de duidelijke uitslag. Ze negeren of feliciteren de aanhang van Sevilla. Ook de Engelsen weten waar ze met welk vervoermiddel na afloop naartoe moeten. Sommige aangeschoten Engelse supporters moeten wel worden begeleid en ondersteund door maten, maar de fans redden zich zelf in hoge mate.

Er doen zich wel enkele ongeregelde heden voor, op de Mathildelaan, in de buurt van De Aftrap: het supportersshonk van de (fanatieke) aanhang van PSV. Enkele PSV-supporters gebruiken geweld tegen passerende fans van Middlesborough. De politie treedt kordaat op. Ze blokkeert met enkele ME-voertuigen de ingang van De Aftrap en ze verricht aanhoudingen. Er worden op 10 mei in totaal 8 aanhangers van PSV aangehouden. Deze aanhoudingen en het geweld van enkele PSV-fans hebben de volgende achtergronden:

- Er hebben zich ongeregelde heden voorgedaan bij de huldiging van PSV als landskampioen. Politie en justitie verrichten onderzoek. Er zijn reeds voor de UEFA-

- Cupfinale in totaal 58 aanhoudingen verricht en ook op 10 mei zijn er enkele personen aangehouden vanwege hun aandeel in de huldigungsongeregeledheden. Dit heeft klaarblijkelijk kwaad bloed gezet onder groepjes fanatieke PSV-fans;
- Bepaalde fanatieke PSV-fans hebben de massale komst van aanhangers van Sevilla en Middlesborough, die plaatsnemen in 'hun' stadion, klaarblijkelijk deels opgevat als een territoriumschending. Ze hebben mede daardoor de behoefte gevoeld om zich op 'hun' territorium te laten gelden;

Overzicht aanhoudingen 10 mei 2006

Nr.	Club ⁴	Nationaliteit ⁵	Delict	Tijd	Locatie	Straf	Bijzonderheden ⁶
1	Nvt	Nederlander	APV overtreding	17.04		€750,-	
2	Nvt	Rus	APV overtreding	17.35		€400,-	
3	M'boro	Brit	Vernieling, baldadigheid	18.07		€165,-	Drank
4	M'boro	Brit	Opiumwet art 2	18.40		€165,-	Drank&drugs
5	M'boro	Brit	Opiumwet art 2	18.42		€165,-	Drank&drugs
6	M'boro	Brit	Opiumwet art 2	18.50		€160,-	Drugs
7	M'boro	Brit	Opiumwet art 2	18.52		€160,-	Drugs
8	M'boro	Brit	APV & geen ID	19.53		€100,-	Drank
9	PSV	Nederlander	Onbekend	19.54		Onbekend	Drank
10	PSV	Nederlander	ID	20.16		Dagvaarding	
11	PSV	Nederlander	Geweldpleging	20.27		Dagvaarding	
12	PSV	Nederlander	Geweldpleging	19.50		Onbekend	
13	PSV	Nederlander	APV overtreding	20.18		Geen straf	
14	FC Twente	Onbekend	Geweldpleging	20.25		€275,-	Drank
15	PSV	Nederlander	APV overtreding	20.44		€220,-	
16	M'boro	Brit	Negeren bevel	21.43		€190,-	Drank
17	PSV	Nederlander	Geweldpleging	22.04		Dagvaarding	Drank
18	PSV	Nederlander	APV	22.45		€130	Drank
19	M'boro	Brit	APV/Geweldpleging	23.11		Dagvaarding	Drank
20	M'boro	Brit	APV/Geweldpleging	23.20		Sepot	Drank
21	M'boro	Brit	Geweldpleging	23.25		Dagvaarding	Drank
22	Onbekend	Nederlander	Geweldpleging	23.40		Dagvaarding	
23	M'boro	Brit	Opiumwet	23.45		€50,-	
24	M'boro	Brit	Negeren bevel	23.59		Dagvaarding	Drank
25	M'boro	Brit	Opiumwet	23.56		€50,-	
26	M'boro	Brit	Negeren bevel	00.12		Dagvaarding	Drugs
27	M'boro	Brit	Geweldpleging	00.20		Vreemdeling	Drank
28	Onbekend	Nederlander	Geweldpleging	00.55		Dagvaarding	Drank
29	M'boro	Brit	Spoorwegwet	01.30		Onbekend	Drank
30	Onbekend	Nederlander	Geweldpleging	02.30		Dagvaarding	Drank
31	Onbekend	Nederlander	Belediging	02.50		Dagvaarding	Drank

De fans van Sevilla en Middlesborough zoeken en vinden tamelijk geruisloos hun weg terug naar huis. Er ontstaan wel tamelijk lange wachttijden op Eindhoven Airport voor de Spaanse fans, tot ongeveer 03.30 uur. Dit betekent dat de fans dus een lange, en emotionele, dag doormaken, met vaak een niet onaanzienlijke alcoholconsumptie. Ze raken vermoeid. Politie en GGD zien erop toe dat de Spaanse fans kunnen gaan liggen en water verstrekt krijgen.

⁴ Nvt betreft personen zonder zichtbare banden met een voetbalclub, onbekend zijn personen waarvan niet bekend is of ze een favoriete club hebben.

⁵ Allen mannen

⁶ Overtreding/strafbaar feit gepleegd onder invloed van genoemde factor(en).

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

1. *Voortreffelijk verloop*

De UEFA-Cupfinale in Eindhoven (10 mei 2006) is voortreffelijk verlopen. Het was niet alleen veilig en ordelijk, maar het was ook een groot feest voor met name de aanhang van beide finalisten. Het voorspoedige verloop valt toe te schrijven aan een combinatie van een hoge mate van zelfcontrole van de fans van de finalisten en een goede veiligheidsorganisatie. Het was onder meer een sterk punt van de veiligheidsorganisatie dat ze de hoge mate van zelfcontrole had voorzien en daarop inspeelde.

2. *De fase vóór de voorbereidingen: meer alertheid geboden*

De finale kende in feite nog een fase vóór de voorbereidingen, namelijk het traject van gunning en van het tot stand komen van de contracten. Het gevoel bestaat dat de UEFA zich een dwingende en dirigerende houding kan permitteren omdat zij iets waardevols, namelijk een Europese finale, gunt. Het valt op dat de afdeling Juridische Zaken (JZ) van de gemeente de contracten pas in een laat stadium, na ondertekening, onder ogen krijgt. Bij een mondelinge zelfevaluatie wordt geconcludeerd dat de gemeente, en binnen de gemeente JZ, eerder een rol moeten spelen, bij de 'go or no go'-beslissing.

3. *Omgaan met bijzondere elementen*

Het veiligheidsmanagement rondom de UEFA-Cupfinale bestond deels uit het omgaan met bijzondere elementen. De veiligheidsorganisatie heeft op hoofdlijnen als volgt ingespeeld op enkele bijzondere kenmerken:

- *Een primeur voor Eindhoven* (Nooit eerder een Europese finale, wel EK 2000): Men startte de voorbereidingen vroegtijdig, mede vanwege de sterke wens om de finale goed te laten verlopen. Toen de finalisten bekend raakten, won de analogie met de wedstrijd Engeland – Portugal aan betekenis, omdat het profiel van de fans op hoofdpunten overeenstemden.
- *Twee even grote supporterslegioenen* (Bij wedstrijden van PSV vormen de uitsupporters een kleine minderheid): er is van begin af aan voorzien in een zo natuurlijke mogelijke scheiding van supporters, langs aan- en afvoerroutes, door middel van eigen fansquares en een toedeling van kaarten. Er is extra aandacht geschonken aan het zogeheten bejegeningprofiel van de politie: sfeer proeven, contact leggen, observeren, tijdig inzet plegen en de inzet afstemmen op de gebeurtenissen (aanspreken, waarschuwen, kleinschalige repressie of opschaling). Er is een communicatietraject gestart naar de finalisten: overleg met de clubs (met de halve finalisten), *leaflets* in de eigen taal (met onder meer) informatie over routes, locaties en geldende regels en overleg door met name politie en PSV met medewerkers van de finalisten.
- *Onbekende supporters* (De politie kent de fans niet en omgekeerd): Dit was een extra stimulans om vooraf zoveel mogelijk informatie in te winnen, om scherp te letten op de bejegening en om de supporters goed te observeren en sfeer te proeven.
- *Finalisten laat bekend*: Hier is op ingespeeld door eerst de beleidskaders vast te stellen en om tijdens en kort na de halve finales zoveel mogelijk extra informatie over de (aanhang van de) finalisten te verzamelen. Die informatie stelde gerust: de finalisten waren goed georganiseerd (club en supporters) en hebben een aanhang met doorgaans veel zelfcontrole.
- *De veiligheidsorganisatie was anders dan anders*: Dit was aanleiding om een projectorganisatie in te richten en om vroegtijdig te starten. Zie verder conclusie 4.

4. *De projectorganisatie*

De lokale projectorganisatie ten behoeve van de UEFA-Cupfinale start in januari 2006. De vooraf gestelde doelstellingen worden gerealiseerd. De taakverdeling tussen stuurgroep, projectgroep en twee werkgroepen werkte op hoofdlijnen goed. De voorbereidingen op de finale zijn in menig opzicht een impuls geweest voor binnengemeentelijke samenwerking, ook tussen de projectorganisatie en de staande ambtelijke organisatie. Zowel de gemeente, politie als PSV hebben mensen ingezet met (veel) ervaring. De kennis en kwaliteiten van deze sleutelfiguren hebben een positieve invloed gehad op de totale organisatie van het evenement. Wel komen vooral de volgende aandachtspunten naar voren:

- De gemeente vindt dat ze beperkt zicht had op de voorbereidingen van de politie en van PSV. Zo werd het politiedraaiboek pas vijf dagen voor de finale verspreid. Maar op basis van prestaties in het verleden en mededelingen in vergaderingen was er ook juist veel vertrouwen in PSV en de politie, met name bij sleutelfiguren binnen de gemeente die het best op de hoogte waren. Het spiegelbeeld hiervan was dat PSV en de politie vonden dat zij in feite de kar moesten trekken, ook bij belangrijke elementen van de veiligheidsorganisatie.
- De verhouding tussen de projectgroep en de twee werkgroepen was niet gelijkwaardig. Lopende de voorbereiding waren de contacten tussen projectgroep

en de werkgroep OOV aanzienlijk intensiever dan die tussen de projectgroep en de werkgroep Stadspromotie & Communicatie.

- De twee werkgroepen raakten niet altijd tijdig genoeg op de hoogte van elkaars besluiten of voornemens. Vooral de wensen die de werkgroep OOV had over de communicatie richting bezoekers of supporters, raakten aan de taakstelling van beide werkgroepen. Communicatie is belangrijk bij het veiligheidsbeleid en bij eventuele kritieke gebeurtenissen of calamiteiten. De communicatie over veiligheid is al doende uiteindelijk goed afgestemd, onder meer door overleg (ook in stuurgroep en projectgroep) over *leaflets* voor supporters en de website: met onder meer informatie over wat wel en niet was toegestaan en over de locaties en routes voor de twee supportersgroepen. De crisiscommunicatie is nooit beproefd of in draaiboeken uitgewerkt, omdat de kans op kritieke gebeurtenissen op basis van risicoanalyses laag werd ingeschat.
- De draaiboeken van politie en gemeente werden op de valreep afgerond: ze werden ongeveer een week (vijf dagen) voor de finale verspreid. Een sterk punt van het politiedraaiboek bestaat uit de haast individuele taaktoedeling aan het personeel: een ieder weet wat hij (waar) moest doen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dit was geregeld voor niet-crisissituaties. Op basis van voorinformatie werd de kans op kritieke gebeurtenissen laag ingeschat, en was de specifieke preparatie op crises summier.
- De wisselwerking tussen de projectorganisatie en ambtelijke organisatie levert twee aandachtspunten op. In de eerste plaats werd Juridische Zaken pas geraadpleegd na ondertekening van het contract met de UEFA. In de tweede plaats lag de vergunningverlening én de handhaving daarvan in handen van een medewerker van de gemeente, die is gespecialiseerd in de organisatie van evenementen.
- Het bleek lastig om vanuit de lokale veiligheidsorganisatie geheel grip te houden op het externe management met UEFA (KNVB) en met de Stichting City Dynamiek Eindhoven (SCDE). De UEFA stelde vergaande eisen. Dit leek op onderdelen onwerkbaar, maar werd werkbaar gemaakt doordat het onderlinge vertrouwen al doende groeide, en de UEFA ruimte liet bestaan voor lokaal maatwerk. De SCDE was vergunninghouder op de fansquares (de gemeente was eindverantwoordelijk) en verrichtte werkzaamheden in opdracht van de UEFA: zo organiseerde ze het vervoer van sponsors en VIP's van en naar het stadion. Hiertoe huurde SCDE vrijwilligers in, die normaliter werken ten behoeve van de stewardsorganisatie van PSV. Dit leverde geen onoverkomelijke personele problemen op voor PSV, maar zorgde wel voor wrevel.

5. *Vertrouwen in clubs en supporters*

De lokale projectorganisatie heeft vooraf degelijke informatie ingewonnen over de fans van de finalisten. Deze informatie wees op een hoge mate van zelfcontrole. Hierop is adequaat ingespeeld, zonder in de valkuil te trappen om bij het politieoptreden en bij het veiligheidsmanagement juist weer al te veel te vertrouwen op het goede verloop. De logistiek en het entertainment waren goed verzorgd en zowel politie als stewardorganisatie waren voortdurend alert.

6. *Wisselwerking Infrastructuur en veiligheidsorganisatie*

De bestaande en enigszins aangepaste infrastructuur in het stadion, en de tijdelijk gecreëerde infrastructuur in de stad (fansquares, fanroutes, pendelbussen, supporterstreinen), hebben geleid tot een soort vanzelfsprekende sturing van de supportersmenigte. Die vanzelfsprekende sturing door een combinatie van fysieke inrichting en entertainment speelde goed in op de mate van zelfcontrole, met de politie en stewardorganisatie als sluitstuk. Zo ontstond er een doeltreffende wisselwerking tussen infrastructuur en veiligheidsorganisatie.

7. *De wedstrijddag: een feest - in de ban van de wedstrijd*

Op 10 mei 2006 kwam de risicoanalyse uit: de zelfcontrole was (zeer) hoog onder Spanjaarden en overwegend voldoende onder de Engelse fans. Hier kwam bij dat het entertainment aansprak en dat de fans sterk gericht waren op de wedstrijd: die wilden ze voor geen goud missen, ook niet of zeker niet vanwege een aanhouding. De sterke processen van zelfcontrole en de sterke focus op de wedstrijd verklaren enkele belangrijke observaties:

- We hebben relatief weinig harddrugsgebruik geconstateerd. Bij menig beladen of belangrijk voetbalevenement wordt door bepaalde supportergroepen juist veel drugs gebruikt;
- We hebben geen drugshandel geconstateerd. Dit vonden we zo opmerkelijk dat we er bewust extra scherp op hebben gelet, maar desondanks is het ons ontgaan. Ook politiemensen spreken van een ‘rustige’ dag wat harddrugsgebruik en harddrugshandel betreft;
- Er deden zich tussen de aanhang van Middlesborough en Sevilla geen territoriumconflicten voor. Tussen de pleinen en aan de periferie van de pleinen liepen de fans door elkaar heen en accepteerden ze elkaar over en weer;
- We hebben geen uitdagend gedrag geconstateerd tussen aanhangers van Sevilla en Middlesborough, ook niet na afloop;
- Het bovenstaande komt uiteraard mede doordat er geen onderlinge vetes bestonden tussen Middlesborough en Sevilla. Sterker, de supporters voelden over en weer van elkaar aan hoe uniek en belangrijk de wedstrijd voor beide clubs en haar supporters was.

De afgetekende overwinning droeg eraan bij dat de sfeer ook na afloop nog in het teken van de wedstrijd stond; de aanhang van Sevilla was intens gelukkig met de zege en de Engelse fans legden zich neer bij de verdiende nederlaag.

8. *De wedstrijddag: perikelen in de kantlijn*

Op 10 mei hadden enkele gebeurtenissen of ontwikkelingen plaats die leidden tot enige kleine ongeregelheden of die in de toekomst aandacht behoeven. Het betreft:

- Door de combinatie van warm weer en alcoholconsumptie raakten enkele Engelse supporters in meer of mindere mate onwel. Er was geen drinkwater voorhanden om zo nodig uit te delen – ook niet bij eventuele congestie (bijvoorbeeld aan de poort) in de hitte, om welke reden dan ook.
- Het duurde tamelijk lang (15 minuten) voordat een groepje Engelse fans op het Stadhuisplein medische hulp vond. Er was geen medisch personeel bij een

ambulance en ze herkenden dit personeel niet tussen de politiemensen op het bordes van het stadhuis. Het was voor hen onduidelijk waar ze moesten zijn.

- Enkele schermutselingen in de waterpartij (een fontein annex waterval) op het Stadhuisplein werden in de kiem gesmoord. Toch hadden er ongelukken of ongelukjes kunnen gebeuren – die niet plaats hadden kunnen hebben indien de waterpartij zou zijn uitgeschakeld.
- We observeerden dat een geweldpleger (een PSV-fan) op het Stadhuisplein omstreeks 19:30 uur werd aangehouden; hij had veel kwaad bloed gezet bij de Engelse fans. Rond het eind van de wedstrijd liep hij weer op straat, bij de Aftrap. Een toevallige hernieuwde ontmoeting met de Engelse fans waarmee hij eerder de confrontatie zocht had – onnodig – tot nieuw geweld kunnen leiden.
- Er worden 16 Middlesborough-fans aangehouden, overwegend voor lichte vergrijpen (Overtreden opiumwet, negeren bevel en enkele lichte geweldsdelicten).
- Er worden 8 (gekende) PSV-fans aangehouden, onder meer vanwege publiek geweld in de omgeving van de Aftrap. Bepaalde fanatieke PSV-fans waren klaarblijkelijk boos over zowel aanhoudingen vanwege de ongeregelde huldiging van PSV (in de aanloop naar 10 mei en op 10 mei) als over het feit dat supportersmassa's hun stad en stadion betraden.

4.2 Aanbevelingen

1. Bij het aantrekken van evenementen, naar Eindhoven, moet de gemeente altijd op een gepast moment de 'go or no go'-beslissing nemen. Naast de opbrengsten, moet daarbij scherp worden gelet op de financiële risico's en op de juridische constructie.
2. De evenementenorganisatie in Eindhoven leunt sterk op sleutelfiguren, bij gemeente, politie, PSV en de SCDE. Het organiseren van evenementen dient uit te groeien tot een sleutelfunctie: het potentieel van de stad is daartoe toereikend. Dit vergt meer kennisuitwisseling. Het is verstandig kennis van evenementen op te nemen in het functieprofiel van gemeentemedewerkers. Die kennis kan onder meer worden opgedaan door middel van onderwijs en training, door intervisie met andere

- gemeenten (met veel ervaringen bij evenementen) en door kennisgerichte werkbezoeken aan evenementen buiten Eindhoven.
3. Het is verstandig om een strakker gemeentelijk projectmanagement te realiseren bij evenementen, vooral bij bijzondere evenementen of bij evenementen met risico's. Dit vergt in zekere zin een omkering van gegroeide verhoudingen, waarbij veel informeel geschied, op basis van vertrouwen in sleutelfiguren: ambtelijk, bij de politie en bij PSV. De aanscherping van het projectmanagement dient in elk geval betrekking te hebben op de volgende zaken:
 - Een tijdsplanning, inclusief harde deadlines, met betrekking tot het in concept opleveren van belangrijke stukken, zoals draaiboeken. Een draaiboek kan ook dynamisch worden bijgehouden en ingevuld. Daarbij wordt informatie pas vastgelegd als afspraken zijn nagekomen of op een moment dat informatie moet worden vastgelegd. In feite ligt er een raamwerk dat naarmate het evenement dichterbij komt geheel wordt gevuld. Zo kan een draaiboek tijdig worden verstrekt én is het toch mogelijk tot op het laatste moment nieuwe informatie erin te verwerken;
 - Het opstellen van een lijst van onderwerpen die tenminste geregeld behoren te worden in de draaiboeken. Hoe gefundeerd de risicoanalyse van de finale ook was: er dient in een draaiboek altijd te worden voorzien in een overschakeling op een crisisorganisatie;
 - Het oormerken van belangrijke vergaderingen, waarop iedereen zo enigszins mogelijk aanwezig behoort te zijn;
 - In de vergaderingen moet multidisciplinaire kennisoverdracht worden gewaarborgd. Dit kan bijvoorbeeld door de voorzitters van de werkgroepen bij elkaars werkgroepvergaderingen aanwezig te laten zijn.
 4. Wees kritisch op de vraag wie er plaatsnemen in een overlegvorm van de projectorganisatie, en hoe de taken tussen stuurgroep, projectgroep en werkgroepen worden verdeeld. Ga er vooraf vanuit dat er altijd bijsturing nodig kan zijn, en plan daarom vooraf één of twee tussentijdse evaluatiemomenten, waarop wordt bezien of er aanpassingen nodig zijn in de structuur van het projectmanagement. Bijvoorbeeld functioneel, in de persoonlijke sfeer of wat de taakverdeling betreft.
 5. Geef scherp aan wat onder communicatie wordt verstaan en wat dientengevolge de taakstelling is van een werkgroep (die zich buigt over) communicatie. Indien het ook gaat om veiligheidscommunicatie - bijvoorbeeld de communicatie van tolerantiegrenzen en crisiscommunicatie – dient dit tot uitdrukking te komen in de personele samenstelling (o.a. politievoorlichters) en zijn personele unies met de projectgroep en met de werkgroep openbare orde en veiligheid verstandig.
 6. De veiligheidsorganisatie dient beter af te worden gestemd op mogelijke fysieke uitputting van bezoekers: door de lengte van de dag of door weersomstandigheden in combinatie met (riskant) gedrag, zoals alcoholconsumptie. Dit betekent onder meer de beschikbaarheid van watervoorraden en dekens.
 7. Engelse fans wisten niet hoe medisch personeel er in Nederland uitzag. Dit dient in de communicatie (*leaflets*, website) aan te worden gegeven. Het medisch personeel dient zelf wat alerter te zijn op mogelijke riskante processen, en op mensen die naar hen op

zoek zijn. Ze hadden op 10 mei het initiatief kunnen, misschien wel moeten, nemen om water aan te bieden op met name het fansquare van Middlesborough.

8. De vergunningverlening en de handhaving op naleving van de vergunningvoorwaarden dienen te worden gescheiden: wat betreft afdeling en medewerkers.

Bijlage 1

Geïnterviewde personen

Gemeente Eindhoven

Jacques van den Eijnden

Erik Vos

Dick de Geus

Politie Brabant Zuid-Oost

Paul van der Aa

Jos van Riet

Peter Massuger

Pieter van der Linde

Frenk Willemse

PSV Eindhoven

Frank Wijnveld

Marc van de Laar

Jan van de Voort

Stichting City Dynamiek Eindhoven

Erik Boselie

Het COT heeft hiernaast vergaderingen bijgewoond van de stuurgroep, projectgroep en werkgroep OOV. Het COT heeft ook geobserveerd op de wedstrijddag. De onderzoekers hebben op straat en in het stadion gesprekken gevoerd met de fans van de twee finalisten.